

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT	629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04	UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI		00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ	621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17	TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET:	http://www.korpo.pol.pl/cbos	E-mail: cbos@pol.pl

BS/26/26/98

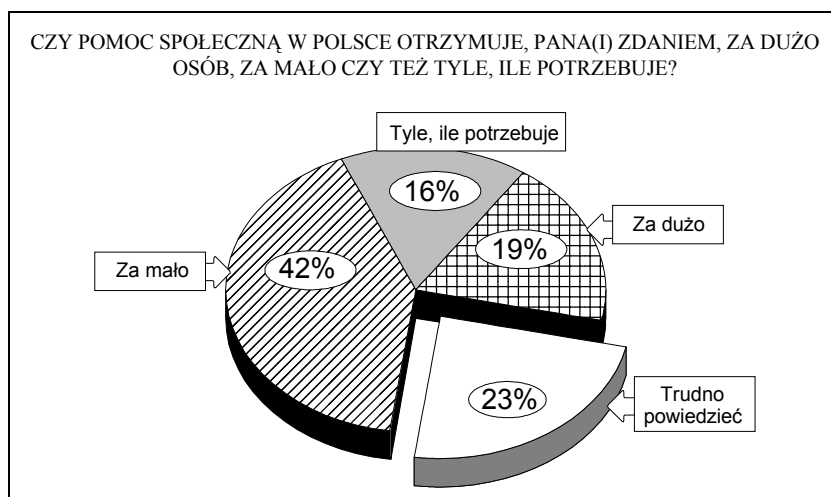
OPINIE O POMOCY SPOŁECZNEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ Pomoc społeczna organizowana przez administrację rządową i samorządową jest zjawiskiem dość powszechnie znanym. Tylko niespełna dwie piąte respondentów (37%) nie zetknęło się w ogóle z jej działalnością.
- ◆ Najczęstszą opinią dotyczącą zasięgu pomocy społecznej jest przekonanie, że obejmuje ona zbyt mały krąg potrzebujących. Przeciwny pogląd podziela o połowę mniej badanych, ale wiele osób nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie.

- ◆ Zdecydowanie przeważa opinia, że pomoc społeczna powinna być udzielana tylko ludziom najuboższym (63%), natomiast na temat długości i wysokości świadczeń zdania są podzielone. Niemal powszechna jest zgoda co do tego, że korzystanie z takiej pomocy jest czymś naturalnym i może się przydarzyć każdemu (89%).
- ◆ Na tle ocen innych zawodów dość niskie są oceny uczciwości i rzetelności zawodowej pracowników socjalnych.

Akcje pomocy potrzebującym - ludziom biednym, bezrobotnym, niepełnosprawnym, pozbawionym opieki ludziom starym i samotnym czy ofiarom klęsk żywiołowych, zwłaszcza ubiegłorocznej powodzi - budzą w naszym społeczeństwie żywy oddźwięk. Szczególnie leży nam na sercu - jak wskazują wyniki sondaży CBOS - los dzieci z najuboższych rodzin, z domów dziecka, chorych i upośledzonych. Jednocześnie niesienia pomocy oczekujemy głównie od powołanych do tego instytucji państwowych i władz lokalnych¹, do których należą m.in. ośrodki pomocy społecznej finansowane przez administrację rządową i gminy. Istotne jest więc poznanie, jaki jest nasz stosunek do tego rodzaju pomocy i jak postrzega się jej zasięg i cele². W ostatnich latach zmniejsza się wprawdzie grono osób korzystających w naszym kraju z pomocy społecznej (według danych GUS, nie obejmujących jednak jeszcze świadczeń na rzecz ofiar powodzi), ale liczba udzielanych świadczeń, takich np. jak zasiłki stałe i okresowe, nadal wzrasta.

---

¹ Zob. komunikat CBOS „Działalność charytatywna - cele i zakres społeczny”, luty ‘98.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (92), 16-20 stycznia ‘98, reprezentatywna próba losowa dorosłej ludności kraju. Blok pytań dotyczących pomocy społecznej był współfinansowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej.

KONTAKT Z POMOCĄ SPOŁECZNĄ I KORZYSTANIE ZE ŚWIADCZEŃ

Znaczny odsetek gospodarstw domowych w naszym kraju korzystał w przeszłości lub korzysta obecnie z pomocy społecznej. Prawie co siódmy ankietowany (15%) był lub jest beneficjentem tej pomocy, tyle samo respondentów deklaruje korzystanie z niej kogoś z członków rodziny. W sumie³ blisko jedna czwarta (23%) rodzin była lub jest objęta pomocą społeczną⁴.

Ponad połowa ogółu ankietowanych zna osoby, które ze świadczeń korzystały lub korzystają, można więc powiedzieć, że dość powszechna jest świadomość występowania tego zjawiska. Przy tym prawie dwie trzecie spośród nich (64%) to badani, którzy nie byli i nie są beneficjentami pomocy, nie mają też kogoś takiego w swojej rodzinie; wśród ogółu badanych stanowią oni 35%. Część z nich (co ósmy) zwracała się natomiast w sprawie pomocy dla innej osoby, spoza rodziny.

Z takim staraniem się o pomoc dla kogoś potrzebującego częściej spotykamy się w miastach, zwłaszcza największych (12%), a osoby występujące o udzielenie komuś wsparcia to przede wszystkim badani z wyższym wykształceniem (22%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (25%).

Dodajmy, że kontakt z funkcjonowaniem pomocy społecznej inny niż korzystanie z niej, zwracanie się o pomoc lub znajomość osób korzystających z pomocy miało zaledwie 4% ogółu badanych (co stanowi nieco więcej - 6% - tych, którzy się w jakikolwiek sposób z pomocą społeczną zetknęli) i byli to najczęściej respondenci z wyższym wykształceniem. Nasza znajomość pomocy społecznej opiera się zatem głównie na bezpośrednim kontakcie z nią, związanym ze świadczeniami, lub na znajomości osób, które z tych świadczeń korzystają.

Jak wynika z analizy danych, tylko niespełna dwie piąte (37%) respondentów nie zetknęło się w żaden sposób - nawet pośrednio - z działalnością pomocy społecznej. Nieco

---

³ Po uwzględnieniu współwystępowania osobistego korzystania ze wsparcia i korzystania z pomocy przez członków rodziny.

⁴ Kontekst, w jakim zadano pytanie, zakładał, że chodzi o pomoc świadczoną przez państwo i gminy, nie można jednak całkowicie wykluczyć, że część deklaracji o korzystaniu z pomocy społecznej nie dotyczy pomocy świadczonej przez ośrodki pomocy społecznej, lecz świadczeń innych organizacji i instytucji charytatywnych.

częściej są to osoby młode (do 24 lat) oraz starsze, w wieku 55 i więcej lat, mieszkańcy miast średniej wielkości i dużych (lecz nie największych), nie legitymujący się wyższym wykształceniem. Im lepsza sytuacja materialna badanych, tym rzadszy jakikolwiek kontakt z instytucją pomocy społecznej: od 27-30% wśród deklarujących najniższe dochody na osobę i złe warunki materialne do 45-46% na przeciwnym biegunie zamożności.

	CBOS
Czy:	Odsetki odpowiedzi twierdzących
- osobiście korzystał(a) lub korzysta Pan(i) z pomocy społecznej	15
- z pomocy korzystał lub korzysta ktoś z członków Pana(i) rodziny	15
- zwracał(a) się Pan(i) o pomoc dla siebie lub kogoś z rodziny, ale jej nie otrzymał(a)	10
- zwracał(a) się Pan(i) w sprawie pomocy dla innej osoby, spoza rodziny	7
- zna Pan(i) osoby, które korzystały lub korzystają z pomocy społecznej	55
- w jakikolwiek inny sposób zetknął (ęła) się Pan(i) z pomocą społeczną	23

Do grup społeczno-zawodowych, wśród których spotykamy wyższe niż w innych odsetki osób nie mających żadnego kontaktu z instytucją pomocy społecznej, należą prywatni przedsiębiorcy (40%), robotnicy wykwalifikowani (39%) i pracownicy umysłowi niższego szczebla (37%), a wśród biernych zawodowo - uczniowie i studenci (60%) i, co interesujące, emeryci (47%), wyraźnie różniący się pod tym względem od rencistów (34%). Brak jakiegokolwiek kontaktu z pomocą społeczną najrzadziej deklarują, co oczywiste, bezrobotni (22%) oraz pracownicy fizyczno-umysłowi (24%).

Wśród korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeszłości lub obecnie jest więcej kobiet niż mężczyzn, częściej też są to osoby w wieku od 25 do 54 lat niż najmłodsi i najstarsi respondenci, natomiast niewielkie są różnice ze względu na miejsce zamieszkania (zob. tabele aneksowe). Oczywiście korzystanie z pomocy jest bardzo wyraźnie związane z poziomem wykształcenia badanych - beneficjentem jest lub był blisko co czwarty ankietowany z wykształceniem podstawowym, a tylko co czternasty - z wykształceniem wyższym. Bardzo duże różnice w korzystaniu z pomocy wiążą się z sytuacją materialną badanych - do

jej beneficjentów należał lub należy w sumie co trzeci ankietowany (34%) o najniższych deklarowanych dochodach na osobę, co jednak nie znaczy, że wśród ankietowanych o wysokich dochodach na osobę (6%) czy żyjących w dobrych warunkach materialnych (5%) nie spotykamy korzystających z jakichś form pomocy.

Oprócz bezrobotnych (32%) ze świadczeń pomocy społecznej korzystali lub korzystają najczęściej robotnicy niewykwalifikowani (28%), wśród niepracujących natomiast gospodynie domowe (21%) i renciści (20%), podczas gdy emeryci (7%) - obok przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji (4%) oraz uczniów i studentów (3%) - należą do najrzadziej wspieranych.

Podobnie przedstawia się społeczne zróżnicowanie korzystania ze świadczeń pomocy społecznej przez członków rodziny ankietowanych. Największy wpływ mają: poziom wykształcenia i sytuacja materialna, natomiast zanikają różnice związane z płcią, a związek z wiekiem ankietowanych jest inny - im są młodszy, tym nieco częściej deklarują korzystanie z pomocy społecznej członków ich rodzin.

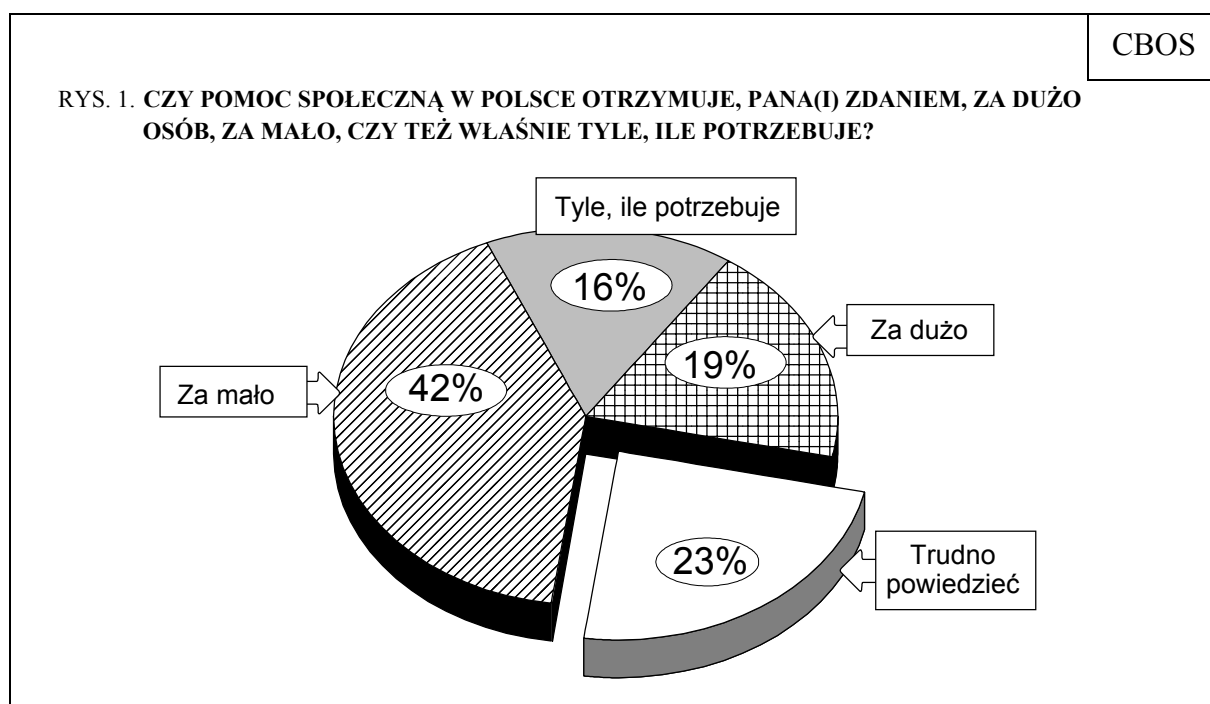
Należy odnotować, że korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej często współwystępuje ze wsparciem udzielanym w przeszłości lub obecnie innym członkom rodziny - jest tak w przypadku co drugiego z beneficjentów pomocy (49%). Mamy więc wiele gospodarstw domowych, w których więcej niż jedna osoba uzyskuje wsparcie ze strony pomocy społecznej.

Świadczeniobiorcy nie zawsze otrzymują pomoc, o którą występują - jedna trzecia korzystających z pomocy obecnie lub w przeszłości (33%) stwierdza, że zwracała się o pomoc, ale jej nie otrzymała. Odsetek ten jest nieco niższy (27%) wśród osób, których członkowie rodzin są lub byli odbiorcami pomocy.

Natomiast wśród badanych i członków rodzin, którzy nie korzystali i nie korzystają ze świadczeń, co dwudziesty (5%) nie uzyskał pomocy, o którą się dla siebie lub kogoś z rodziny zwracał. Trzeba zauważyć, że spośród 10% ogółu badanych, którzy starali się o pomoc, ale jej nie otrzymali, mniej niż połowa (4%) nigdy z żadnej pomocy nie skorzystała.

POSTULOWANY ZASIĘG POMOCY SPOŁECZNEJ

Niemal co czwarty ankietowany nie ma zdania na temat obecnego zasięgu pomocy społecznej w Polsce. Wśród pozostałych przeważa opinia, że pomoc tę otrzymuje zbyt mało osób. Ponad dwie piąte respondentów dostrzega w naszym kraju ludzi, którzy nie otrzymują wsparcia, choć go potrzebują, a tylko jedna piąta sądzi, że zbyt wiele osób otrzymuje pomoc.

Opinia o zbyt małym zasięgu pomocy jest nieco częstsza wśród mężczyzn. Szczególnie często wyrażają ją najmlodszy respondenci (do 24 roku życia). Należy jednak pamiętać, że najstarsze wiekiem kategorie badanych znacznie częściej niż pozostałe nie mają zdania na ten temat. Przekonanie, że zbyt mało osób objętych jest pomocą społeczną, jest wyraźnie częstsze wśród mieszkańców dużych miast oraz wśród osób o wysokich dochodach na osobę. Rzadziej natomiast niż inni sądzą tak ankietowani z wykształceniem podstawowym, choć w tej kategorii wykształcenia jest najwięcej osób korzystających z pomocy.

Na zbyt małą w stosunku do potrzeb pomoc społeczną najczęściej wskazują uczniowie i studenci, a następnie pracownicy umysłowi niższego szczebla i fizyczno-umysłowi. Najrzadziej zaś podzielają tę opinię robotnicy niewykwalifikowani, którzy wyróżniają się natomiast - obok rencistów - częstością opinii o zasięgu pomocy odpowiednim do potrzeb (zob. tabele aneksowe).

Ogólnie rzecz biorąc, przekonanie, że pomoc otrzymuje tyle osób, ile jej potrzebuje, jest tym częstsze, im niższe wykształcenie i dochody ankietowanych, najczęstsze jest więc w tych kategoriach, które w największym stopniu są beneficjentami tej pomocy. Analizy statystyczne potwierdzają związek - choć niezbyt silny - między korzystaniem z pomocy a opinią o właściwym jej zasięgu. Przejawia się w tym przypuszczalnie potwierdzenie dla zasadności otrzymanego wsparcia, a może też obawa przed jego utratą, gdyby uznano, że zbyt wiele osób korzysta z pomocy. Beneficjenci nie częściej natomiast niż inni uważają, że zbyt wiele osób otrzymuje pomoc.

Przekonanie o zbyt dużej liczbie korzystających w Polsce z pomocy społecznej zależy od wielkości miejsca zamieszkania - najczęstsze jest na wsi i w małych miastach, a najrzadziej występuje w miastach dużych. Rzadziej niż inni opinię taką wyrażają respondenci z wyższym wykształceniem, uczniowie i studenci, pracownicy umysłowi niższego szczebla, a więc grupy, które są liczniej reprezentowane w miastach średniej wielkości i dużych, ale także robotnicy niewykwalifikowani oraz bezrobotni. Najczęściej natomiast pogląd ten podzielają rolnicy. Zjawisko to jest trudne do interpretacji, gdyż w grę mogą wchodzić różne mechanizmy psychospołeczne. Rolnicy - czy mieszkańcy wsi w ogóle - nie mniej często niż inni deklarowali korzystanie z pomocy. Nie ma to też wyraźnego związku z sytuacją finansową ankietowanych.

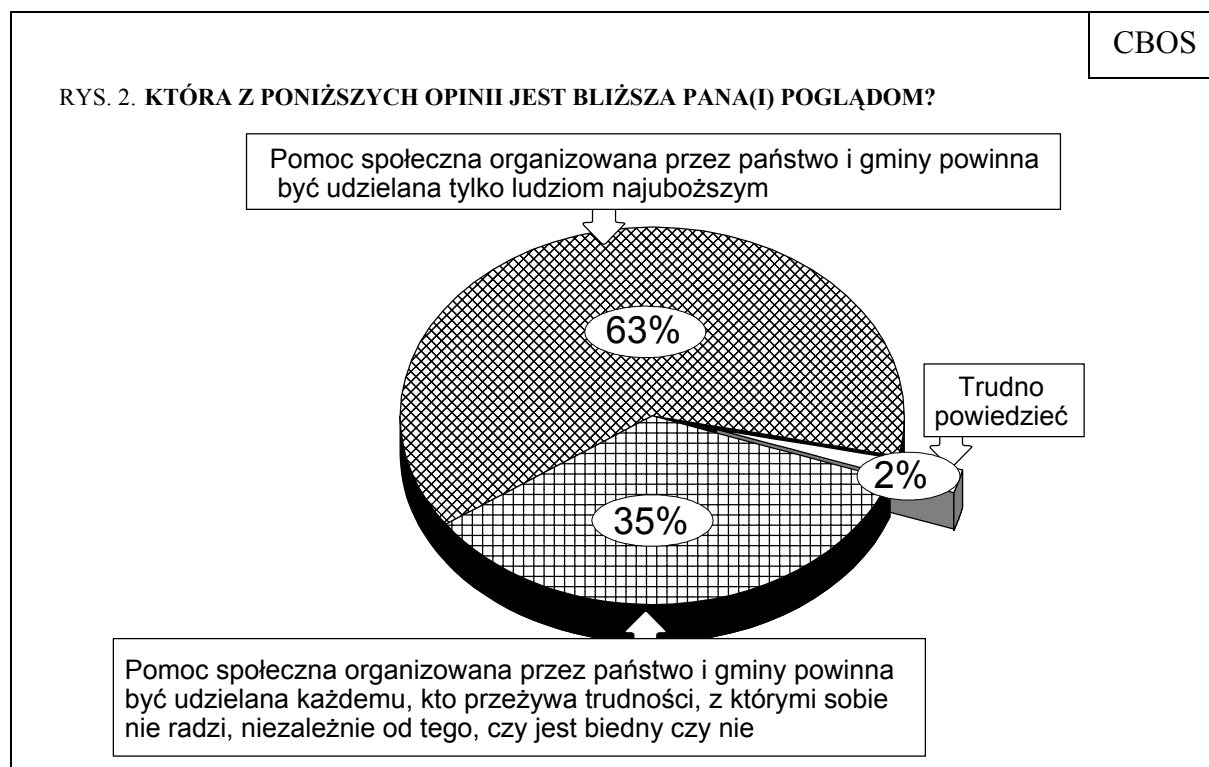
DYLEMATY POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc społeczna organizowana przez administrację państwową i samorządową staje, jak wiadomo, przed wieloma dylematami, związanymi z celami i charakterem świadczonej pomocy oraz ograniczonością środków. Istotną sprawą dla jej funkcjonowania jest też kwestia społecznej akceptacji korzystania z jej wsparcia.

Z założenia pomoc społeczna winna wspierać wszystkie te osoby, które same nie są w stanie poradzić sobie z trudną sytuacją życiową, w jakiej się znalazły. Sytuacja ta nie oznacza przy tym tylko ubóstwa, braku niezbędnych środków, ale także wiele innych powodów uniemożliwiających jednostkom i rodzinom zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych i samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Owo szersze rozumienie trudnej sytuacji życiowej nie jest jednak czymś powszechnym. Wśród ankietowanych zdecydowanie przeważa pogląd ograniczający świadczenie pomocy tylko do najbiedniejszych. Instytucja publicznej pomocy społecznej może więc spotykać się z niezrozumieniem czy niechęcią wobec form i celów pomocy, które nie są tylko materialną pomocą dla najbiedniejszych.

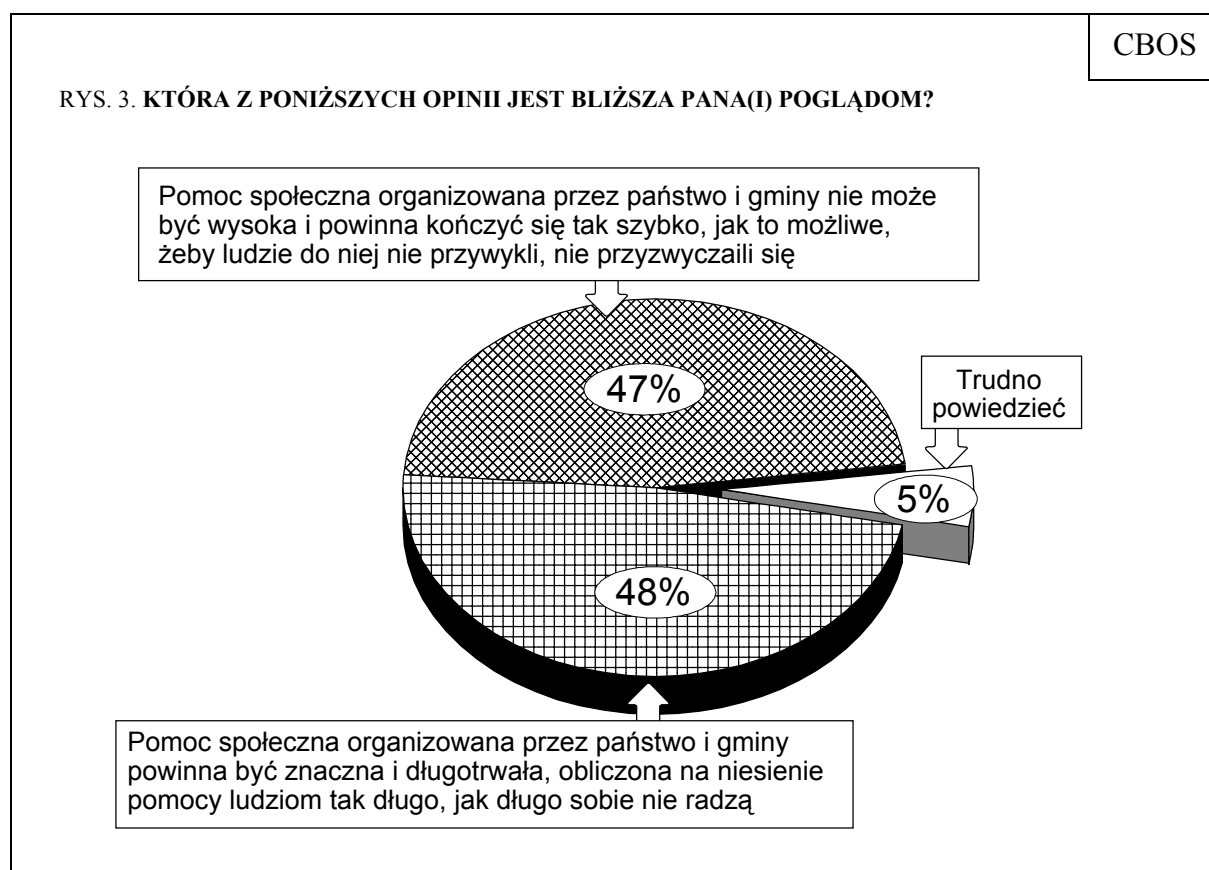

Warte podkreślenia jest też niewielkie i nieregularne zróżnicowanie opinii w tej sprawie w zależności od cech społeczno-demograficznych badanych (zob. tabele aneksowe). Kobiety nieco częściej opowiadają się za szerszą koncepcją pomocy, natomiast mężczyźni za świadczeniami tylko dla najbiedniejszych. Ten ostatni pogląd spotykamy częściej także wśród mieszkańców największych miast, osób z wyższym wykształceniem (co jest zaskakujące),

prywatnych przedsiębiorców i robotników wykwalifikowanych, częściej też wśród osób o średnich dochodach oraz często praktykujących religijnie.

Szerzej rozumiane cele pomocy społecznej częściej natomiast wydają się akceptowane przez respondentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym, a w grupach społeczno-zawodowych przede wszystkim przez robotników niewykwalifikowanych oraz, w mniejszym stopniu, przez pracowników umysłowych niższego szczebla i rolników, ponadto przez uczniów i studentów, bezrobotnych i gospodynie domowe.

Blisko połowa ankietowanych uważa także, że pomoc społeczna powinna być niewysoka i krótkotrwała, aby nie powodować stałej zależności od jej świadczeń. Jednak tyle samo respondentów jest przeciwnego zdania, opowiadając się za wsparciem znacznym i długotrwałym, jak długo ludzie nie radzą sobie z trudnościami.

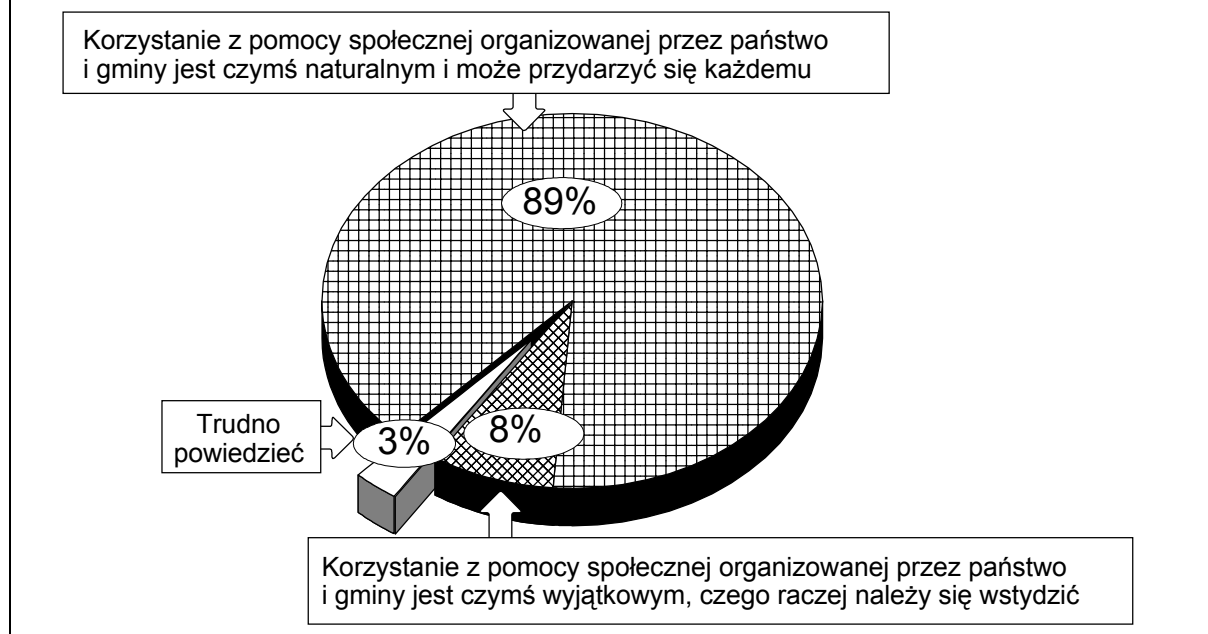

Można mieć wątpliwości, czy dylemat ten był właściwie rozumiany przez ankietowanych, choć niewielki jest odsetek osób, które nie zajęły stanowiska w tej sprawie. Częstsze opowiadanie się za pomocą krótkotrwałą przez osoby lepiej wykształcone, a za długotrwałą - przez ankietowanych z wykształceniem podstawowym i w gorszej sytuacji materialnej, wydaje się wskazywać, że w grę wchodzi także obawy przed ograniczaniem pomocy. W istocie, osoby deklarujące korzystanie z pomocy społecznej częściej (59%) niż nie korzystające z niej (46%) uważają, że pomoc powinna być znaczna i długotrwała.

Za świadczeniami trwającymi dłuższy czas częściej opowiadają się kobiety, mieszkańcy miast małych i średniej wielkości, robotnicy niewykwalifikowani, pracownicy umysłowi niższego szczebla i fizyczno-umysłowi oraz uczniowie i studenci, bezrobotni i gospodynie domowe, po części więc te same kategorie badanych, które szerzej widziały cele pomocy społecznej. Poglądy polityczne nie różnicują opinii w tej sprawie, a religijność - mierzona częstością praktyk - wydaje się sprzyjać ograniczeniu wielkości i czasu trwania udzielanej pomocy.

Korzystanie z pomocy społecznej jest niemal powszechnie akceptowane i nie stanowi - zdaniem badanych - powodu do wstydu. Trudno ocenić, ile jest w tym biernego zdawania się na państwo, które powinno pomagać, zwłaszcza bezrobotnym, a ile przyzwyczajenia do otrzymywania pomocy, jaka płynęła do naszego kraju w latach osiemdziesiątych, czy wzrostu solidarności z potrzebującymi, pobudzonej szczególnie przez katastrofalne skutki zeszłorocznej powodzi. Być może sprawa samodzielnego dawania sobie rady w życiu, odpowiedzialności za swój los, także godności własnej z tym związanej, schodzi na dalszy plan w sytuacji trwałego istnienia rozległych obszarów ubóstwa, braku pracy czy zagrożenia jej utratą oraz innych problemów jednostek i rodzin. W myśleniu o pomocy społecznej zdaje się dominować solidarność z różnymi grupami potrzebujących oraz poczucie, że nieprzewidywalne trudności mogą być udziałem każdego. Zniknął, jak się wydaje, dawny, tradycyjny wstyd związany z korzystaniem ze świadczeń opieki społecznej i dobroczynności. U podłoża powszechnej akceptacji korzystania z pomocy społecznej może też leżeć przekonanie, że każdy obywatel ma prawo do pomocy społecznej, jeśli jego sytuacja tego wymaga.

RYS. 4. KTÓRA Z PONIŻSZYCH OPINII JEST BLIŻSZA PANA(I) POGLĄDOM?

Przekonanie o tym, iż korzystanie z pomocy to sprawa wstydliva i powinna być czymś wyjątkowym, jest najczęstsze właśnie wśród najstarszych ankietowanych, w wieku 65 i więcej lat, wśród rencistów i osób często praktykujących religijnie. W mniejszym stopniu wyrażają je emeryci i osoby z wykształceniem podstawowym, a wcale się z nim nie zgadzają uczniowie i studenci. Natomiast sytuacja materialna ankietowanych nie ma wyraźnego wpływu na opinie w tej sprawie. W grupach aktywnych zawodowo pogląd ten jest najrzadszy, co dość zaskakujące, wśród osób pracujących na własny rachunek. Korzystający z pomocy - w przeszłości czy obecnie - o połowę rzadziej (4%) niż nie korzystający (9%) uważają, że jest to rzecz, której raczej należy się wstydzić.

OPINIE O PRACOWNIKACH SOCJALNYCH

Wyróżnikiem pomocy społecznej - w porównaniu z innymi formami zabezpieczenia społecznego, jak np. zasiłki chorobowe, emerytury czy renty - jest uznaniowość wielu świadczeń, pozwalająca ustalać pomoc na miarę potrzeb konkretnego klienta. Określanie charakteru i wysokości świadczeń należy do mających odpowiednie kwalifikacje pracowni-

ków socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej. Postrzeganie i ocena tych pracowników są istotne dla społecznego odbioru świadczeń pomocy społecznej. Ocena ich uczciwości i rzetelności w tej sytuacji ma wpływ na ocenę działania całego systemu pomocy społecznej finansowanej przez administrację rządową i gminną. Można tu przypomnieć liczne konflikty i nieporozumienia wywołane podczas rozdzielnictwa pomocy przeznaczonej dla powodzian.

Pracownicy socjalni są w naszym kraju kategorią zawodową stosunkowo nową i słabo znaną, a ponadto duża część społeczeństwa nie ma żadnego kontaktu z ich pracą, stąd prawie jedna czwarta ankietowanych uchyliła się od oceny uczciwości i rzetelności zawodowej tej grupy. Oceny pozostałych respondentów można streścić określeniem „gorzej niż średnio”. Dominują wprawdzie oceny średnie - co nie jest jednak wynikiem zadowolającym, jeśli brać pod uwagę rolę pracowników socjalnych w dystrybucji świadczeń - ale wśród pozostałych wskazań oceny negatywne przeważają nad pozytywnymi. Uzyskana średnia ocen sytuuje pracowników socjalnych na dalekim, dziewiętnastym miejscu w społecznej hierarchii uczciwości i rzetelności zawodowej, jeśli porównać ją z ocenami uzyskanymi przez dwadzieścia parę innych grup zawodowych⁵.

		CBOS
Chcielibyśmy dowiedzieć się, co sądzi Pan(i) o uczciwości i rzetelności ludzi, którzy pracują w gminnych i miejskich ośrodkach pomocy społecznej, tzn. pracowników socjalnych. Jak by Pan(i) ocenił(a) uczciwość i rzetelność pracowników socjalnych?		
Bardzo nisko		6%
Raczej nisko		12%
Średnio, przeciętnie		45%
Raczej wysoko		12%
Bardzo wysoko		3%
Trudno powiedzieć		23%
Średnia ocen 1-5:		2,92

⁵ Por. dane zawarte w komunikacie CBOS „Uczciwość i rzetelność zawodowa”, styczeń ‘98.

Zarówno same oceny, jak i średnie ocen, są przy tym wyraźnie zależne od poziomu wykształcenia i sytuacji materialnej ankietowanych - im niższe wykształcenie i gorsze warunki materialne, tym częstsze oceny negatywne (zob. tabele aneksowe). Pracownicy socjalni są więc gorzej oceniani wśród tych kategorii społecznych, które częściej niż inne korzystają ze wsparcia pomocy społecznej. Respondenci deklarujący korzystanie z pomocy społecznej (28%) częściej niż pozostali (16%) oceniają negatywnie („raczej nisko” i „bardzo nisko”) uczciwość i rzetelność pracowników socjalnych, znacznie mniejszy też ich odsetek (12%) niż nie korzystających (25%) nie ma na ten temat zdania. Niemal identyczne są również oceny tych ankietowanych, których członkowie rodzin korzystali bądź korzystają ze świadczeń pomocy społecznej. Natomiast to, że ktoś zwracał się o pomoc dla siebie lub kogoś z rodziny, ale jej nie otrzymał, nie zwiększa już odsetka opinii negatywnych. Pretensje, roszczenia, rozgoryczenie czy niechęć, spowodowane ingerencją pracownika socjalnego w sferę życia prywatnego potrzebujących pomocy, wydają się zjawiskami naturalnymi, związanymi z działalnością instytucji pomocy społecznej, one to są przypuszczalnie w znacznym stopniu źródłem gorszych ocen, ale ogólnie rzecz biorąc z pewnością nie wyjaśniają w pełni relatywnie niskiej średniej ocen stawianych pracownikom socjalnym.

Oprócz wspomnianych wyżej czynników różnicujących oceny uczciwości i rzetelności pracowników socjalnych, warto zwrócić uwagę również na nieco częstsze pozytywne oceny ze strony kobiet niż mężczyzn, a także na bardzo pozytywne opinie najmłodszych respondentów (do 24 lat) oraz uczniów i studentów. Pozytywne oceny pracowników socjalnych są też tym częstsze, im większe miejsce zamieszkania ankietowanych - najbardziej krytyczni w ocenach są mieszkańcy wsi. Przejawia się to także w różnicach opinii poszczególnych grup społeczno-zawodowych: zaledwie 4% rolników i 8% robotników niewykwalifikowanych pozytywnie opiniuje zawodową rzetelność pracowników socjalnych, podczas gdy wśród przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji odsetek ten jest wielokrotnie wyższy (24%). Analogicznie - ale, oczywiście, odwrotnie - kształtują się oceny negatywne w tych grupach.

Pomoc społeczna organizowana przez administrację rządową i samorządową jest zjawiskiem dość powszechnie znanym. Znaczna część rodzin w naszym kraju - blisko jedna czwarta - korzystała lub korzysta ze wsparcia pomocy społecznej, ponadto wielu ankietowanych zna osoby będące beneficjentami tej pomocy. Tylko niespełna dwie piąte respondentów nie zetknęło się z działalnością pomocy społecznej.

Najczęstszą opinią (42%) o zasięgu pomocy społecznej jest przekonanie, że obejmuje ona zbyt mały krąg potrzebujących. Przeciwnego zdania jest o połowę mniej badanych, ale wielu ankietowanych (prawie jedna czwarta) nie ma wyrobionego poglądu w tej sprawie.

Zdecydowanie przeważa opinia, że pomoc ta powinna być udzielana tylko ludziom najuboższym, natomiast na temat wysokości świadczeń i ich długotrwałości zdania są podzielone. Przy tym panuje niemal powszechna zgoda co do tego, że korzystanie z pomocy społecznej jest czymś naturalnym i może się przydarzyć każdemu.

Oceny uczciwości i rzetelności zawodowej pracowników socjalnych nie są najlepsze. Na tle ocen innych zawodów są one dość niskie, co - jak się wydaje - może być istotne dla społecznego odbioru funkcjonowania pomocy społecznej w naszym społeczeństwie.

Tabela 1. Czy osobiście korzystał(a) Pan(i) lub korzysta z pomocy społecznej?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	85	0	1152
Płeć				
Mężczyźni	11	89	0	546
Kobiety	18	82	0	606
Wiek				
do 24 lat	11	89	0	160
25-34	18	82	0	205
35-44	21	79	0	247
45-54	16	84	0	215
55-64	10	89	1	141
65 lat i więcej	9	91	0	184
Miejsce zamieszkania				
Wieś	17	83	0	427
Miasto do 20 tys.	16	84	0	140
od 21 do 100 tys.	14	86	0	229
101-500 tys.	13	87	0	207
501 tys. i więcej mieszk.	15	85	0	149
Region				
Północny	18	81	1	136
Zachodni	17	83	0	122
Środkowozachodni	20	80	0	175
Środkowy	13	87	0	210
Wschodni	13	87	0	125
Południowo-wschodni	17	83	0	185
Południowo-zachodni	9	91	0	199
Wykształcenie				
Podstawowe	23	77	0	372
Zasadnicze zawodowe	15	85	0	321
Średnie	9	91	0	367
Wyższe	7	93	0	92
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	4	96	0	70
Prac.umysł.niż.szczebła	11	89	0	98
Pracownicy fiz.- umysł.	20	80	0	76
Robotnicy wykwalifikowani	12	88	0	138
Robotnicy niewykwalifik.	28	72	0	52
Rolnicy	18	82	0	59
Prywatni przedsiębiorcy	10	90	0	65
Bierni zawodowo				
Renciści	20	80	0	138
Emeryci	7	92	0	216
Uczniowie i studenci	3	97	0	64
Bezrobotni	32	68	0	107
Gospodynie domowe i inni	21	79	0	68
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	11	89	0	114
Sektor państwowy	15	85	0	107
Sektor prywatny	14	86	0	287
Spółdzielczość	5	95	0	26
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	34	66	0	194
201 - 325	17	83	0	235
326 - 449	12	87	0	213
450 - 599	6	94	0	164
Powyżej 599 zł	6	94	0	184
Ocena własnych war. mater.				
Złe	29	71	0	304
Średnie	13	87	0	565
Dobre	5	95	0	282
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	17	83	0	51
Raz w tygodniu	13	87	0	571
Kilka razy w miesiącu	19	81	0	152
Kilka razy w roku	18	82	0	266
W ogóle nie uczestniczy	14	86	0	109
Poglądy polityczne				
Lewica	13	87	0	279
Centrum	15	85	0	343
Prawica	13	86	0	321
Trudno powiedzieć	20	80	0	206

Tabela 2. Czy z pomocy korzystał lub korzysta ktoś z członków Pana(i) rodziny?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	84	0	1152
Płeć				
Meżczyźni	14	85	1	546
Kobiety	16	84	0	606
Wiek				
do 24 lat	20	80	0	160
25-34	18	82	0	205
35-44	15	84	0	247
45-54	15	85	0	215
55-64	12	88	0	141
65 lat i więcej	11	87	2	184
Miejsce zamieszkania				
Wieś	18	81	1	427
Miasto do 20 tys.	16	83	1	140
od 21 do 100 tys.	13	87	0	229
101-500 tys.	11	89	0	207
501 tys. i więcej mieszk.	16	84	0	149
Region				
Północny	14	85	1	136
Zachodni	23	77	0	122
Środkowozachodni	17	82	1	175
Środkowy	15	85	0	210
Wschodni	18	82	1	125
Południowo-wschodni	14	86	0	185
Południowo-zachodni	11	89	0	199
Wykształcenie				
Podstawowe	23	76	1	372
Zasadnicze zawodowe	12	88	0	321
Średnie	11	89	0	367
Wyższe	11	89	0	92
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	11	89	0	70
Prac.umysł.niż.szczębla	7	93	0	98
Pracownicy fiz.- umysł.	15	85	0	76
Robotnicy wykwalifikowani	12	88	0	138
Robotnicy niewykwalifik.	27	73	0	52
Rolnicy	16	83	1	59
Prywatni przedsiębiorcy	13	87	0	65
Bierni zawodowo				
Renciści	20	80	1	138
Emeryci	9	89	2	216
Uczniowie i studenci	6	94	0	64
Bezrobotni	33	67	0	107
Gospodynie domowe i inni	22	78	0	68
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	9	91	0	114
Sektor państwowy	11	89	0	107
Sektor prywatny	15	85	0	287
Spółdzielczość	6	94	0	26
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	35	64	1	194
201 - 325	18	82	0	235
326 - 449	10	90	0	213
450 - 599	8	91	1	164
Powyżej 599 zł	6	94	0	184
Ocena własnych war. mater.				
Złe	29	70	1	304
Średnie	13	87	1	565
Dobre	6	94	0	282
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	20	80	0	51
Raz w tygodniu	14	86	0	571
Kilka razy w miesiącu	14	85	1	152
Kilka razy w roku	19	81	1	266
W ogóle nie uczestniczy	11	88	1	109
Poglądy polityczne				
Lewica	17	82	1	279
Centrum	12	88	0	343
Prawica	14	86	0	321
Trudno powiedzieć	19	79	1	206

Tabela 3. Czy pomoc społeczną w Polsce otrzymuje, Pana(i) zdaniem, za dużo osób, za mało osób czy też tyle właśnie, ile potrzebuje? 1 - Za dużo; 2 - Tyle, ile potrzebuje; 3 - Za mało

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	16	42	24	1152
Płeć					
Mężczyźni	18	14	45	23	546
Kobiety	19	17	39	25	606
Wiek					
do 24 lat	11	10	61	18	160
25-34	17	17	47	18	205
35-44	22	17	36	24	247
45-54	19	21	42	19	215
55-64	15	12	42	31	141
65 lat i więcej	24	15	27	34	184
Miejsce zamieszkania					
Wieś	22	17	35	25	427
Miasto do 20 tys.	20	17	42	21	140
od 21 do 100 tys.	18	16	40	26	229
101-500 tys.	16	15	50	19	207
501 tys. i więcej mieszk.	12	10	53	25	149
Region					
Północny	20	18	42	20	136
Zachodni	17	11	55	16	122
Środkowozachodni	20	18	40	22	175
Środkowy	14	12	38	36	210
Wschodni	26	21	29	23	125
Południowo-wschodni	18	19	39	23	185
Południowo-zachodni	18	13	50	20	199
Wykształcenie					
Podstawowe	20	19	30	31	372
Zasadnicze zawodowe	19	17	46	18	321
Średnie	18	13	49	20	367
Wyższe	12	10	47	30	92
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	17	12	38	32	70
Prac. umysł. niż. szczebla	12	15	54	19	98
Pracownicy fiz. - umysł.	20	19	51	10	76
Robotnicy wykwalifikowani	24	18	44	14	138
Robotnicy niewykwalifik.	16	29	25	30	52
Rolnicy	27	19	35	18	59
Prywatni przedsiębiorcy	19	5	43	33	65
Bierni zawodowo					
Renciści	20	26	31	23	138
Emeryci	22	10	36	33	216
Uczniowie i studenci	7	7	64	22	64
Bezrobotni	12	18	46	24	107
Gospodynie domowe i inni	18	14	46	21	68
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	24	15	42	19	114
Sektor państwowy	16	20	47	17	107
Sektor prywatny	18	14	44	23	287
Spółdzielczość	22	20	44	14	26
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	20	21	37	21	194
201 - 325	17	20	38	24	235
326 - 449	22	16	39	22	213
450 - 599	17	16	41	26	164
Powyżej 599 zł	17	11	49	23	184
Ocena własnych war. mater.					
Złe	19	18	43	19	304
Średnie	19	17	38	25	565
Dobre	17	10	47	25	282
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	24	11	38	27	51
Raz w tygodniu	18	19	40	24	571
Kilka razy w miesiącu	18	13	50	19	152
Kilka razy w roku	21	16	38	26	266
W ogóle nie uczestniczy	14	8	54	24	109
Poglądy polityczne					
Lewica	18	19	45	18	279
Centrum	17	17	43	24	343
Prawica	21	16	43	20	321
Trudno powiedzieć	19	10	35	36	206

Tabela 4. Jedną z instytucji udzielających pomocy potrzebującym są ośrodki pomocy społecznej (opieki społecznej). Chcielibyśmy dowiedzieć się, co Pan(i) sądzi o pomocy społecznej. Proszę powiedzieć, które z podanych niżej opinii są bliższe Pana(i) poglądom? 1 - Pomoc społeczna organizowana przez państwo i gminy powinna być udzielana tylko ludziom najuboższym; 2 - Pomoc społeczna organizowana przez państwo i gminy powinna być udzielana każdemu, kto przeżywa trudności, z którymi sobie nie radzi, niezależnie od tego, czy jest biedny czy nie

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	63	35	2	1152
Płeć				
Mężczyźni	66	32	2	546
Kobiety	60	38	2	606
Wiek				
do 24 lat	63	36	1	160
25-34	59	40	1	205
35-44	64	33	3	247
45-54	59	40	1	215
55-64	70	28	2	141
65 lat i więcej	64	31	5	184
Miejsce zamieszkania				
Wieś	63	34	3	427
Miasto do 20 tys.	63	36	1	140
od 21 do 100 tys.	61	38	1	229
101-500 tys.	62	36	2	207
501 tys. i więcej mieszk.	68	29	3	149
Region				
Północny	57	42	1	136
Zachodni	59	40	1	122
Środkowozachodni	68	28	5	175
Środkowy	62	36	2	210
Wschodni	62	35	3	125
Południowo-wschodni	64	34	2	185
Południowo-zachodni	66	33	1	199
Wykształcenie				
Podstawowe	63	33	4	372
Zasadnicze zawodowe	59	40	1	321
Średnie	65	34	1	367
Wyższe	68	29	3	92
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	64	31	5	70
Prac. umysł. niż. szczebla	59	41	0	98
Pracownicy fiz.- umysł.	65	35	0	76
Robotnicy wykwalifikowani	71	27	2	138
Robotnicy niewykwalifik.	47	52	2	52
Rolnicy	58	40	2	59
Prywatni przedsiębiorcy	71	28	1	65
Bierni zawodowo				
Renciści	63	35	2	138
Emeryci	65	31	4	216
Uczniowie i studenci	59	39	2	64
Bezrobotni	59	40	1	107
Gospodynie domowe i inni	60	38	2	68
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	65	35	0	114
Sektor państwowy	66	31	3	107
Sektor prywatny	65	33	2	287
Spółdzielczość	51	49	0	26
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	57	40	3	194
201 - 325	66	32	2	235
326 - 449	68	30	2	213
450 - 599	65	34	2	164
Powyżej 599 zł	61	38	1	184
Ocena własnych war. mater.				
Złe	63	36	2	304
Średnie	62	35	3	565
Dobre	65	34	2	282
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	71	28	1	51
Raz w tygodniu	62	36	2	571
Kilka razy w miesiącu	59	39	3	152
Kilka razy w roku	64	33	3	266
W ogóle nie uczestniczy	65	35	1	109
Poglądy polityczne				
Lewica	67	32	1	279
Centrum	68	40	2	343
Prawica	66	33	1	321
Trudno powiedzieć	59	34	7	206

Tabela 5. Jedną z instytucji udzielających pomocy potrzebującym są ośrodki pomocy społecznej (opieki społecznej). Chcielibyśmy dowiedzieć się, co Pan(i) sądzi o pomocy społecznej. Proszę powiedzieć, które z podanych niżej opinii są bliższe Pana(i) poglądom? 1 - Pomoc społeczna organizowana przez państwo i gminy nie może być wysoka i powinna kończyć się tak szybko, jak to możliwe, żeby ludzie do niej nie przywykli, nie przyzwyczaili się; 2 - Pomoc społeczna organizowana przez państwo i gminy powinna być znaczna i długotrwała, obliczona na niesienie pomocy ludziom tak długo, jak długo sobie nie radzą

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	48	5	1152
Płeć				
Meżczyźni	51	44	4	546
Kobiety	44	51	6	606
Wiek				
do 24 lat	41	57	2	160
25-34	49	48	4	205
35-44	48	46	6	247
45-54	52	44	4	215
55-64	49	46	5	141
65 lat i więcej	43	47	10	184
Miejsce zamieszkania				
Wies	48	44	7	427
Miasto do 20 tys.	47	49	4	140
od 21 do 100 tys.	46	51	3	229
101-500 tys.	45	53	2	207
501 tys. i więcej mieszk.	49	43	8	149
Region				
Północny	47	50	3	136
Zachodni	46	48	6	122
Środkowo-zachodni	49	46	5	175
Środkowy	45	46	9	210
Wschodni	53	42	6	125
Południowo-wschodni	50	45	5	185
Południowo-zachodni	44	55	1	199
Wykształcenie				
Podstawowe	40	52	8	372
Zasadnicze zawodowe	51	47	2	321
Średnie	49	47	4	367
Wyższe	58	36	6	92
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	58	36	6	70
Prac. umysł. niż. szczebla	47	52	1	98
Pracownicy fiz.-umysł.	41	53	6	76
Robotnicy wykwalifikowani	52	45	3	138
Robotnicy niewykwalifik.	37	58	5	52
Rolnicy	53	36	10	59
Prywatni przedsiębiorcy	51	47	2	65
Bierni zawodowo				
Renciści	46	46	7	138
Emeryci	47	45	8	216
Uczniowie i studenci	46	54	0	64
Bezrobotni	44	53	4	107
Gospodynie domowe i inni	43	51	6	68
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	51	45	4	114
Sektor państwowy	46	49	6	107
Sektor prywatny	49	47	4	287
Spółdzielczość	76	24	0	26
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	36	58	6	194
201 - 325	51	45	5	235
326 - 449	53	43	3	213
450 - 599	44	52	3	164
Powyżej 599 zł	53	44	3	184
Ocena własnych war. mater.				
Złe	41	55	4	304
Średnie	50	44	5	565
Dobre	48	46	5	282
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	59	38	4	51
Raz w tygodniu	46	49	5	571
Kilka razy w miesiącu	53	43	4	152
Kilka razy w roku	46	48	6	266
W ogóle nie uczestniczy	45	49	7	109
Poglądy polityczne				
Lewica	50	48	2	279
Centrum	49	47	3	343
Prawica	50	47	3	321
Trudno powiedzieć	38	48	14	206

Tabela 6. Jedną z instytucji udzielających pomocy potrzebującym są ośrodki pomocy społecznej (opieki społecznej). Chcielibyśmy dowiedzieć się, co Pan(i) sądzi o pomocy społecznej. Proszę powiedzieć, które z podanych niżej opinii są bliższe Pana(i) poglądom? 1 - Korzystanie z pomocy społecznej organizowanej przez państwo i gminy jest czymś wyjątkowym, czego raczej należy się wstydzić; 2 - Korzystanie z pomocy społecznej organizowanej przez państwo i gminy jest czymś naturalnym i może przydarzyć się każdemu

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	89	3	1152
Płeć				
Mężczyźni	9	88	3	546
Kobiety	8	90	3	606
Wiek				
do 24 lat	6	93	1	160
25-34	4	94	2	205
35-44	6	89	3	247
45-54	8	90	2	215
55-64	9	87	3	141
65 lat i więcej	14	80	6	184
Miejsce zamieszkania				
Wieś	8	88	4	427
Miasto do 20 tys.	6	91	3	140
od 21 do 100 tys.	9	90	1	229
101-500 tys.	9	89	2	207
501 tys. i więcej mieszk.	11	86	3	149
Region				
Północny	12	87	1	136
Zachodni	5	89	6	122
Środkowo-zachodni	6	90	4	175
Środkowy	9	88	3	210
Wschodni	10	87	3	125
Południowo-wschodni	7	90	3	185
Południowo-zachodni	10	90	1	199
Wykształcenie				
Podstawowe	10	86	4	372
Zasadnicze zawodowe	7	91	1	321
Średnie	8	90	2	367
Wyższe	6	90	4	92
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	8	89	3	70
Prac. umysł. niż. szczebla	6	94	0	98
Pracownicy fiz.- umysł.	9	91	0	76
Robotnicy wykwalifikowani	6	91	3	138
Robotnicy niewykwalifik.	8	88	4	52
Rolnicy	8	92	0	59
Prywatni przedsiębiorcy	3	93	4	65
Bierni zawodowo				
Renciści	15	79	6	138
Emeryci	11	84	4	216
Uczniowie i studenci	0	97	3	64
Bezrobotni	9	91	0	107
Gospodynie domowe i inni	6	94	0	68
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	8	91	1	114
Sektor państwowy	7	89	4	107
Sektor prywatny	6	92	2	287
Spółdzielczość	10	90	0	26
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	7	89	4	194
201 - 325	6	90	3	235
326 - 449	9	89	2	213
450 - 599	14	84	3	164
Powyżej 599 zł	5	93	1	184
Ocena własnych war. mater.				
Złe	8	89	3	304
Średnie	8	89	3	565
Dobre	9	89	2	282
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	19	80	1	51
Raz w tygodniu	9	88	3	571
Kilka razy w miesiącu	4	92	4	152
Kilka razy w roku	7	90	3	266
W ogóle nie uczestniczy	8	91	2	109
Poglądy polityczne				
Lewica	10	89	1	279
Centrum	9	90	1	343
Prawica	9	90	1	321
Trudno powiedzieć	6	86	8	206

Tabela 7. Chcielibyśmy dowiedzieć się też, co sądzi Pan(i) o uczciwości i rzetelności ludzi, którzy pracują w gminnych i miejskich ośrodkach pomocy społecznej, tzn. pracowników socjalnych. Jak by Pan(i) ocenił(a) uczciwość i rzetelność pracowników socjalnych? 1 - Bardzo nisko; 2 - Raczej nisko; 3 - Średnio, przeciętnie; 4 - Raczej wysoko; 5 - Bardzo wysoko; 7 - Trudno powiedzieć

	1	2	3	4	5	Średnia 1-5	7	Liczba osób
Ogółem	6	12	45	12	3	2.92	23	1152
Płeć								
Mężczyźni	6	14	43	10	2	2.85	25	546
Kobiety	6	10	47	14	3	2.97	21	606
Wiek								
do 24 lat	4	7	52	22	3	3.12	13	160
25-34	5	13	45	13	3	2.86	23	205
35-44	4	12	47	11	3	2.92	24	247
45-54	6	16	44	9	4	2.99	18	215
55-64	8	8	42	11	5	2.95	25	141
65 lat i więcej	6	11	39	8	2	2.85	35	184
Miejsce zamieszkania								
Wieś	9	13	46	10	2	2.78	20	427
Miasto do 20 tys.	2	11	40	10	1	2.83	32	140
od 21 do 100 tys.	6	14	43	12	3	3.01	26	229
101-500 tys.	2	6	49	15	4	3.09	22	207
501 tys. i więcej mieszk.	5	10	44	16	3	3.01	21	149
Region								
Północny	3	8	41	10	2	3.00	36	136
Zachodni	3	17	54	7	4	3.02	16	136
Środkowozachodni	8	12	45	13	3	3.08	20	175
Środkowy	7	8	43	14	1	2.93	27	210
Wschodni	9	14	44	14	2	2.84	16	125
Południowo-wschodni	8	12	40	13	3	2.89	24	185
Południowo-zachodni	4	12	50	11	3	2.95	20	199
Wykształcenie								
Podstawowe	8	12	42	11	2	2.83	25	372
Zasadnicze zawodowe	5	16	51	8	3	2.87	17	321
Średnie	5	9	44	15	2	2.98	25	367
Wyższe	4	5	41	18	4	3.20	28	92
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	0	3	42	21	3	3.32	30	70
Prac.umysł.niż.szczebła	1	13	47	17	3	3.06	21	98
Pracownicy fiz.-umysł.	8	14	46	18	1	2.89	13	76
Robotnicy wykwalifikowani	4	12	52	14	2	2.99	15	138
Robotnicy niewykwalifik.	11	19	45	7	1	2.62	17	52
Rolnicy	3	18	42	3	1	2.72	33	59
Prywatni przedsiębiorcy	5	9	42	11	4	2.99	28	65
Bierni zawodowo								
Renciści	11	10	41	10	3	2.80	25	138
Emeryci	7	12	42	7	3	2.81	29	216
Uczniowie i studenci	6	5	40	23	5	3.22	22	64
Bezrobotni	6	15	49	9	3	2.85	18	107
Gospodynie domowe i inni	7	9	51	12	1	2.87	20	68
Pracujący poza rolnictwem								
Sfera budżetowa	5	10	46	20	2	3.05	17	114
Sektor państwowy	2	13	45	13	3	3.04	24	107
Sektor prywatny	6	11	49	14	2	2.92	19	287
Spółdzielczość	8	22	34	15	0	2.71	21	26
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 200 zł	8	19	42	10	4	2.79	16	194
201 - 325	7	12	42	13	1	2.84	26	235
326 - 449	6	10	52	15	3	2.99	15	213
450 - 599	4	10	45	14	3	3.03	25	164
Powyżej 599 zł	4	8	46	12	2	3.00	27	184
Ocena własnych war. mater.								
Złe	11	18	44	9	2	2.68	17	304
Średnie	4	11	47	10	3	2.94	24	565
Dobre	4	6	42	19	3	3.15	26	282
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	5	4	58	5	1	2.93	28	51
Raz w tygodniu	6	11	44	13	3	2.93	22	571
Kilka razy w miesiącu	6	13	41	11	6	2.97	24	152
Kilka razy w roku	6	14	47	9	1	2.81	22	266
W ogóle nie uczestniczy	5	9	42	18	2	3.02	24	109
Poglądy polityczne								
Lewica	6	11	42	16	2	2.95	22	279
Centrum	7	12	48	10	1	2.81	22	343
Prawica	4	11	52	13	4	3.01	16	321
Trudno powiedzieć	6	12	34	9	4	2.89	34	206